

Дзіцячая літаратура і мастацтва

Год выдання 38-ы
№ 57 (2417)
22 ліпеня 1969 г.
АУТОРАК
Цана 4 кал.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СІЮЗА ПІСЬМЕННІКАУ БССР

У БЕЛАРУСІ
ПАЧАЛІСЯ
ДНІ
ПОЛЬСКОЙ
ЛІТАРАТУРЫ

Яны
прысвячаюцца
25-годдзю
Польскай
Народнай
Рэспублікі

ДА НАС
У ГОСЦІ
ПРЫЕХАЛІ
ПАСЛАНЦЫ
БРАТНЯЙ
ПОЛЬШЧЫ

САРДЭЧНА
ВІТАЕМ,
ДАРАГІЯ
СЯБРЫ!

ТОРУНЬ — РАДЗІМА КАПЕРНІКА.

ЛЮДЗІ З ПЛАНЕТЫ ЗЯМЛЯ

Сення VI Маскоўскі міжнародны кінафестываль заканчвае сваю работу. Члены журы, якія два тыдні таму, не выказвалі ніякіх эмоцый, нават, як звычайна гледча, нарочце загаворылі. Натуральна, што ўсім, хто сачыў за фестывалем, не кажуць пра ўдзельнікаў яго, вельмі цікава будзе пачуць імёны пераможцаў.

На фестывалі прадстаўлены былі фільмы розных краін і нацыянальнасцей. Побач са старымі ўдзельнікамі Маскоўскіх фестывалаў — кінематграфістамі Польшчы, Італіі, Францыі, Індыі, выступалі і навічкі. Напрыклад, упершыню ўдзельнічала ў такім кінааглядзе Аўстраля. Яна прадставіла мастацкую стужку «2000 тыдняў».

Краіна за краінай прадставалі на экране фестывала. Данія, Швецыя, Нарвегія, Венгрыя, Японія, Манголія, Францыя, Італія...

Аб праблемах надзённых і хвалюючых гаварылі з экрану стваральнікі фільмаў. Гэтыя размовы працягваліся на прэс-канферэнцыях і ў асабістых гутарках.

У цэнтры ўвагі фестывалю ўвесь час была рэспубліка Аўстраля. Вось некаторыя выказванні аб гэтай краіне нашых замежных гасцей:

Тадэуш Ламінікі, польскі артыст:

«Асабліва вялікае ўражанне зрабілі на мяне фільмы, уключаныя ў леныскую рэспубліку. Гэтыя чужыя стужкі далі мне творчы зарад для будучай работы!»

Кінаіха Усіхара, японскі кінарэжысёр:

«З усіх фільмаў, якія я глядзеў у Маскве, мне больш за ўсё спадабаўся «Нявылі Ленін». Незабудлівая гэтая мінута нібы непасрэдных сустрэч з вялікім чалавекам. Асабліва хвалюючыя сцены, у якіх Ленін паказаны выступаючым перад народам».

Аднан Ахмед Рамхі, міністр культуры Іраніі:

«Фільм «Ленін у Польшчы» адкрыў мне Леніна, яго асабісты чалавечы рысы. Максім Штраух, які выдэ ўвесь фільм на ўнутраным манюлю У. І. Леніна, выдатны акцёр».

Стэн Карлберг, прадзюсер з Швецыі:

«Мне збіраўся стварыць фільм аб знаходжанні Леніна ў Стаўгольме. Спадзяюся, што набудзем усе фільмы пра Леніна, якія былі ўключаны ў рэспубліканскі паказ».

Селеціні Фестываль сунаў з вельмі цікавымі, нават фантастычнымі, падзеямі — высідак першых людзей на Мясці. Таму натуральна, што асабліва ўвагу прыцягнулі паказаныя фільмы, якія расказваюць пра панарэіне космасу, — амерыканскі «Наперад на арбіце» і французскі «Анапапа-9».

Фестывальныя фільмы расказвалі пра людзей з планеты Зямля, пра іх мужнасць, любоў, талент, пра тое, колькі яны могуць зрабіць і як гэта хараша і аднааза быць Чалавекам.

ЦЭНТРАЛЬНАЕ МЕСЦА У КНІГАРНІ

Пасля рамонтнага перастроення расчынуў свае дзверы Цэнтральны нотны магазін Мінска. Цяпер тут прасторна, светла, свабодна дасуп да вучэбных дапаможнікаў, нот, кніг і інш.

Цэнтральнае месца адведзена пад назвай «Музыкія І. Ленін». Тут знаходзяцца прадметы, прысвечаныя 100-годдзю з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча.

бразь творы Я. Ціцюкага, Н. Саканюскага, А. Багатырова, М. Чурнава, Р. Пушкіна, П. Падкавірава, У. Алоўнікава, Ю. Семіліна і іншых кампазітараў.

У магазіне сем аддзелаў, арганізаваныя прадзюсерамі і арганізатарамі браціх рэспублік.

5 ПЛЮС 2. Пяць рабочых дзён і два дні адпачынку. Мы прайшлі ўжо да гэтай «формулы». Яна дывала ўвайшла ў наша жыццё. Стала больш вольнага часу ў рабочых, служачых. Дадатковая нагрузка лягла на плечы работнікаў прафсаюзных культурна-асветных устаноў.

У Беларусі працуе больш шасцісот прафсаюзных клубоў, дамоў і палацаў культуры, каля тысячы прафсаюзных бібліятэк, кніжны фонд якіх налічвае звыш пяці мільянаў тамоў, больш дзесяці тысяч чырвоных кніжак. З году ў год растуць сродкі, якія прафсаюзы выдаткоўваюць на культурна-масавую і фізкультурна-спартыўную работу. Толькі летась на гэты мэты было асигнавана больш 21 мільяна рублёў.

На рэспубліканскі савет прафсаюзаў прыняў настанову аб аглядзе устаноў культуры, прысвечаных 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. Падрыхтоўка да леныскага юбілея значнае цяпер гаючы змест работ прафсаюзных устаноў культуры.

У гэтыя дні клубы, дамы культуры, бібліятэкі арганізуюць леныскае чытанне, канферэнцыі чытачоў па творах Леніна, праводзяць таматычныя вечары, сустрэчы з удзельнікамі Нацыянальнай рэвалюцыйнай і грамадзянскай вайны.

Вялікай папулярнасцю карыстаюцца леныскае чытанне і народныя камбінаты. Першае леныскае чытанне адбылося ў Палацы культуры навушчыкаў яшчэ летась у лістападзе. Больш як семсот чалавек сабраліся тады ў зале, каб параціцца з Ільічам. І кожны раз, калі праводзілі чытанне, зала была запоўнена да аднасу.

Трэба адзначыць, што Палац культуры камбіната шмат чаго робіць, каб адпачынак навушчыкаў быў цікавым і змястоўным. Тут часта наладжваюцца таматычныя вечары, сустрэчы ў «Клубе цікавых і знаходлівых», канцэрты і спектаклі самадзейных і прафесіянальных калектываў. Больш паўтасячч навушчыкаў з'яўляюцца членамі ланцатнай клубоў па інтарсах, акрамя гэтага дзейнічаюць шэсць дзіцячых клубоў па інтарсах. Працуюць дзесяці калектываў мастацкай самадзейнасці і гурткоў тэхнічнай творчасці, у якіх займаюцца больш тысячы чалавек. Работнікі палата не абмяжоўваюць сферу свайго уплыву, не замыкаюцца ў чатырох сценах. Яны арганізуюць святы двароў, вуліц. Гэтыя святы вылаваюцца ў сапраўдны народны гуляні.

Асабліва клопат устаноў культуры — арганізацыя адпачынку ў выхадныя дні. Большасць рабочых клубоў складае спецыяльныя планы на суботу і нядзелу. На Вабрускіх фанера-дравапрамысловым камбінатах трэці год працуе штаб выхадных дзён, якім трэба намясці дырэктара прадпрыемства па быту Міхалі Юшкевічу. Кожны месяц штаб вывучае бюлетэны, у якім расказваюцца аб усіх мерапрыемствах Дома культуры камбіната. Тут ужо стала традыцыяй па суботах праводзіць

ШТО ТАБЕ ВЯДОМА ПРА БЕЛАРУСЬ?

«Што табе вядома пра Беларусь?» — на такую тэму праводзіў конкурс Таварыства польска-савецкай дружбы ў польскім горадзе Уроцлаве.

Конкурс уключыў дзевяці пытанняў па гісторыі, знаменным культурным і мастацтвам нашай рэспублікі.

Пасля падвадзіння папярэдніх вынікаў адбыліся заключныя тур для найбольш цікавых і імпавітных пераможцаў конкурсу былі ўзнагароджаны і ілюстрацыйнымі кнігамі пра Беларусь УССР.

«З усіх фільмаў, якія я глядзеў у Маскве, мне больш за ўсё спадабаўся «Нявылі Ленін». Незабудлівая гэтая мінута нібы непасрэдных сустрэч з вялікім чалавекам. Асабліва хвалюючыя сцены, у якіх Ленін паказаны выступаючым перад народам».

Аднан Ахмед Рамхі, міністр культуры Іраніі:

«Фільм «Ленін у Польшчы» адкрыў мне Леніна, яго асабісты чалавечы рысы. Максім Штраух, які выдэ ўвесь фільм на ўнутраным манюлю У. І. Леніна, выдатны акцёр».

Стэн Карлберг, прадзюсер з Швецыі:

«Мне збіраўся стварыць фільм аб знаходжанні Леніна ў Стаўгольме. Спадзяюся, што набудзем усе фільмы пра Леніна, якія былі ўключаны ў рэспубліканскі паказ».

Селеціні Фестываль сунаў з вельмі цікавымі, нават фантастычнымі, падзеямі — высідак першых людзей на Мясці. Таму натуральна, што асабліва ўвагу прыцягнулі паказаныя фільмы, якія расказваюць пра панарэіне космасу, — амерыканскі «Наперад на арбіце» і французскі «Анапапа-9».

Фестывальныя фільмы расказвалі пра людзей з планеты Зямля, пра іх мужнасць, любоў, талент, пра тое, колькі яны могуць зрабіць і як гэта хараша і аднааза быць Чалавекам.

Пасля рамонтнага перастроення расчынуў свае дзверы Цэнтральны нотны магазін Мінска. Цяпер тут прасторна, светла, свабодна дасуп да вучэбных дапаможнікаў, нот, кніг і інш.

Цэнтральнае месца адведзена пад назвай «Музыкія І. Ленін». Тут знаходзяцца прадметы, прысвечаныя 100-годдзю з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча.

вечары пэжаў — пераможцаў сацыялістычнага спарціўства. Вялікай папулярнасцю карыстаюцца зніскі і паходы на месца рэвалюцыйнай і баявой славы.

Добра памагаюць адпачываць рабочым і іх сем'ям у выхадныя дні гомельскі Палац культуры чыгуначнікаў, палацы і дамы культуры мінскіх трактарнікаў і аўтамабільнага заводаў, будтрэста № 1, завода «Гомсельмаш», чырвоныя куткі Брэскага дыяванага камбіната, Пінскага завода шугучых скур і многія іншыя прафсаюзныя ўстановы культуры рэспублікі.

Аб рабоце чырвонага кутка на заводзе шугучых скур хочацца расказаць больш падрабозна. Адкрылі яго гадоў дзесяць назад. Тут ёсць невялікая

зала са сценай, бібліятэка. Кіруе ім савет з васьмі чалавек на чале са сесарам Міхаёсам Лубою. Для маладых рабочых савет арганізоўвае леныскае чытанне. Яны прайшлі на тэмах «Што такое Савецкая ўлада», «Яго вялікае рабочы клас», «Таві месца ў жыцці». Цікава праводзіцца тут абмеркаванні фільмаў. Надоўга запаміналася прэзентыўныя размова аб публіцы «Тыя сучаснік», «Шчыт і меч». Літала адбылося ў чырвоным кутку сустрэчы са старымі камуністамі, былымі партызанамі, героямі працы, пісьменнікамі. Часта выступаюць з канцэртамі заводскія самадзейныя артысты. Іх майстэрства апаздавалі і калектывы падшэфнай сельсасарцель «Перамога». У выхадныя дні савет чырвонага кутка арганізуе выезды ў гады, у грыбы.

Маленькі чырвоны куток, а работу праводзіць вялікую.

Два выхадныя дні даволі палешчыць работу і многім бібліятэкам. Бібліятэкай Гродзенскай тытунай фабрыкі вось ужо каля дзвядцят гадоў загадвае Любоў Івануаўна Бароніна. За гэты час яна дала гэтаму тэму ўсе рабочыя фабрыкі сталі актыўна чытаць. Летась на ўсіх пэжах адбыліся прафсаюзныя сходы, на якіх ішла размова аб тым, як кніга дапамагае працаваць і адпачываць. І ўсе рабочыя, што выступалі на сходах адначылі добрую работу бібліятэкі.

Але, шчыра кажучы, у арганізацыі адпачынку і культур-

нага абслугоўвання рабочых і служачых ёсць яшчэ шмат сур'ёзных недахопаў. У некаторых культурна-асветных устаноў, напрыклад, клубе камбіната будматэрыялаў, цагельнага завода № 4 горада Мінска, станцыі Калінавічы, Берэзіна, масавыя мерапрыемствы праходзяць нешчыкава, у гуртках і калектывах мастацкай самадзейнасці тут мала людзей.

У апошнія гады ўсё большую папулярнасць зааваўвае турызм. У рэспубліцы працуюць 123 клубы турыстаў. На жаль, мы яшчэ мала ўздзяем увагі гэтым клубам. І па сённяшні дзень ім не створаны ўмовы для нармальнай работы. У Мінску ёсць ланцатны клуб турыстаў. Усе яны знаходзяцца ў падваліх памяшканняў, не забяспечаны мінімальным абсталяваннем. Вельмі патрыбы майстры на рамоне спартыўнага і турысцкага інвентару, трэба, каб багачэйшымі былі пракратныя пункты, якія павінны мець палаткі і іншыя неабходныя рэчы. Карацей кажучы, добра было б, каб выканкомы гарадскіх і раённых саветаў больш клапаціліся аб патрэбах шматтысячнай арміі аматараў падарожжаў.

На наш погляд, трэба ўпарадкаваць будаўніцтва устаноў культуры. Калі не было так дзе густа, дзе густа, наваў у Мінску мікрарайон Злёбіны Дуг, Чыжоўка, Каляваўра не маюць ніводнага Дома культуры. Падобнае становіцца і ў іншых гарадах рэспублікі. Вельмі мала яшчэ клубоў у саўгасах. У многіх з іх ёсць толькі чырвоныя куткі.

А возьміце праблему кадраў. Колькі тут яшчэ трэба працаваць, каб ва ўстановах культуры былі кваліфікаваны спецыялісты, добрыя арганізатары культурна-асветнай работы. Вядома, мы робім сёе-тое, каб выправіць становішча. Рэгулярна праводзім семінары, а сёлета ў настрэчку каля сотні клубных работнікаў будзе праводзіцца на месечных курсах Беларускай Палітбюро. На рашэнні ВІСПС у 1970—73 гг. будзе пабудавана спецыяльная курсавая база для падрыхтоўкі культурна-асветна-работнікаў прафсаюзаў Беларусі.

Не так даўно на паслядзень прэзідыума Беларускага Дома мастацкай самадзейнасці была заслухана справаздача Віцебскага абласнога савета прафсаюзаў аб тым, як установы культуры рыхтуюцца да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна. Супрацоўнікі аддзела культуры на-масавай работы Беларускага Рэспубліканскага Дома мастацкай самадзейнасці выяздзілі ва ўсе вобласці, каб на месцы дапамагчы лепш арганізаваць работу дамоў культуры, клубоў, бібліятэк, аб'ягульц станоўчы вопыт.

На вавры — лета. Гэты строгі экзаменатар без сідка правярэ ўмненне прафсаюзных культурна-асветна-работнікаў рабіць адпачынак людзей цікавым і змястоўным, працаваць апэратыўна, шырока абаспацца на актыў. Ад культурна-асветна-работнікаў у многім залежыць, каб выхадныя дні сталі святочнымі днямі, каб у панядзелак людзі ішлі на работу бадзёра, з добрым настроем.

П. ТАРАСЕВІЧ, загадчык аддзела культурна-масавай работы Беларускага савета прафсаюзаў.

ПЯЦЬ ПЛЮС ДВА

П. ТАРАСЕВІЧ, загадчык аддзела культурна-масавай работы Беларускага савета прафсаюзаў.

100

Сто фільмаў пра Ільіча

У гарадах і сёлах рэспублікі з вялікім поспехам праходзяць фестывалі кінафільмаў прысвечаныя 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна.

У мастацкіх, палацах культуры і клубах дэманструюцца мастацкія кінакарціны «У пачатку стагоддзя», «Вернасць ідэі», «Сіні сшытак», «Пралог», «Ленін у Бастрычкіну», «Ленін у 1918 годзе», «Першая Бастрычка», «Ленін у Польшчы» і многія іншыя.

Паміжнароднае кіно, кіраўчы рэвалюцыйнай дзейнасці Ільіча прысвечаны таксама шматлікія хронікальна-дакументальныя і навукова-папулярныя стужкі.

Перад пачаткам сезону наладжваюцца гутаркі па леныскаму юбілейнай тэматыцы, арганізуюцца сустрэчы кінагледчоў з удзельнікамі настрэччых падаў, старымі вядомымі, вэтэранамі грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў, з Героямі Савецкага Саюза і Савецкай Айчыннай Працы.

За час юбілейнага фестывалю ў гарадах і сёлах рэспублікі будзе паказана больш ста кінафільмаў, прысвечаных Ільічу.

У БІБЛІЯТЭЦЫ, КЛУБЕ, ЧЫРВОНЫХ КУТКАХ

Бібліятэка Палаца культуры «Гомсельмаш». Над шырокім на ўсё сінюе паніжэнне слова «Ленініа». Тут сабраны творы У. І. Леніна, літаратура пра яго жыццё і рэвалюцыйную дзейнасць.

У гэтым прасторным светлым кутку заўсёды людзі. Адны чытаць, другія ідуць з імі ў чыталюню залу.

Вялікую аўдыторыю сабраў таматычны вечар «Ленін і мы», які адбыўся ў Палацы культуры. Уважліва слухалі прысутныя ўсталяваныя старыя большыя, удзельнікі грамадзянскай вайны Ермала Воспаіава Спірына пра незабудлівы дні Кастрычніскай рэвалюцыі. І кімсамоўна 20-х гадоў, калядзіннае акадэмічнае навука А. Ляванна.

Пасля былі тываныя дакументальныя кінастужкі і фрагменты з мастацкіх фільмаў пра У. І. Леніна. Закончыўся вечар канцэрта «Лёбавымі творы Ільіча», які далі артысты Гомельскай філармоніі.

Няма такога дня, каб у цэхах і аддзелах вялікага завода сельска-гаспадарчага машынабудавання не праводзіліся леныскае чытанне, гутаркі аб жыцці і дзейнасці правадзіла працоўных усяго сету.

На выдзале створан 13 леныскай народнай школ. А ў Палацы культуры працуе народны ўніверсітэт «Вучыцца ў У. І. Леніна». Сімаі заводскіх літаратурна-наметна падрыхтаваць зборнік аб справах і людзях прадрывнасці «З імем Леніна ў сэрцы».

ДАРАГІ СІЛУЭТ

У дні падрыхтоўкі да леныскага юбілея на мінскім механічным заводзе імя С. І. Вавілава асобны выхад спецыяльных памятных ачытачоў з савецкай прывідава. Адзін з іх намерам з дэмакратычнаю манету, другі — трынаццацігодняй формы. На значках — сіяны бар'ельеф У. І. Леніна і даты 1870—1970.

Аўтары гэтых юбілейных сувеніраў — мастак А. Шейнберг і В. Сусланаў. Яны зрабілі і зрабілі мяліяно, а вопыты гравёр І. Вурда перанёс іх на металічныя матрыцы.

Сёння вялікая партыя юбілейных леныскай сувеніраў апраўдана і культурна і многім братніх рэспублік.

Мургаі ў нас адны. І сінгі ў нас адны. І адна ў нас, бады што, гаворна: беларуекая, руская...

Але гэтыя і іншыя першы — дзе іх чытаваць служак «Свабоды!» Калі я думаю пра Маскву, я ўспамінаю словы Які Кунава: «Колькі, Масква, ты мне шчасця дала!» Услед за нашым вялікім пенсіяром гэтыя словы паўторыць кожны беларус. Мы былі, ёсць і будзем непадзялімы, разам з Масквой, як былі разам у гады рэвалюцыі, грамадзянскай вайны, сацыялістычнага будаўніцтва, у гады, калі вытанілі фішысцкія аўтанітэты і іх прыслужнікі з нашай савецкай зямлі, у тым ліку і з нашых родных Ушачоў.

Дарчы, пра Ушачоў. Не чапайце Ушачоў, панове! Ужо сама гэтая назва — не дзавас! На Ушачыне і цяпер, праз дзевяціцца пяць гадоў, плачуць па забітых, па знітых з шчыбені, па спаленых жытні, па зацываных сабакі. На Ушачыне загінула ў гады вайны больш людзей насельніцтва, сэрц іх — больш дзевяціцца чалавек маіх блізкіх і даўніх сявакоў. Я сама дзіўчынка не раз гледзела ў вочы смерці, а ў дні блакдаў 1944 года можа б і не выжыла, калі б не выратаваліны прыход Савецкай Арміі.

Мы памятаем гэта — і не даруем ніколі! І апошняе. Аўтарам даследавання «нацыянальнай праблемнасці маіх першых быў не беззядомы С. Станкевіч, здрадзіў радзімы, былі буржуміст горада Барысава ў гады вайны, саўдзельнік гітлераўскай злычынстваў на нашай зямлі. На яго руках — кроў забудзеных ім беларусаў. І пасля гэтага ён асмелівацца гаварыць аб нацыянальнай годнасці Беларускага народа, тлумачыць пацучі любі да роднай зямлі ў творчасці нашых паэтаў і празаікаў! Не чапайце маіх Ушачоў, пане каментаратр Іюненскі «Свабоды».

Еўдакія ЛОСЬ

НЕ ЧАПАЙЦЕ МАІХ УШАЧАЎ, ПАНОВЕ!

АДКАЗ РЭЦЭНЗЕНТУ З МЮНХЕНСКОЙ РАДЫЁСТАНЦЫ «СВАБОДА»

«...Ты прыгледзеся лепш, давай, не падыва б ідзе аменнасць, з меленства ведае дзятва, і гэты час яна перайначыш: і Мінск — Масква, і Пінск — Масква, і нават сінпыма Ушачы».

Гэты мой верш, які называецца «Госцо з Новай Зеландыі» і які змешчаны ў зборніку «Свабоды», таксама прышоўся не па думцы панам-даследчыкам. Асабліва не спадабаўся ім радкі аб нашай аднасці і роднасці з Масквой, ім, гэротым, аж не па сабе стала, аж мову адабрала.

Што ж на гэта скажаць Беларускі народ ганарыцца дружбай з вялікім рускім народам, з іншымі народамі нашай вялікай Радзімы. Ганарыцца і дарэчы гэтай дружбай, бо яна — крыніца нашай сілы, нашай непераможнасці, зарука нашага сённяшняга шчасця і светлай будучыні. І дружба гэтая можа не падабца толькі нашым ворагам. Вось і ўвесь мой адказ панам-рэцэнзентам.

Дарчы, радкі пра наш у аднасці з Масквой у вершы «Госцо з Новай Зеландыі» ім падобна ўвогуле незразумелым. Чаму ж тады, панове, вы не чытаеце іншых маіх вершаў, дзе пацучі роднасці з вялікім рускім народам, з Масквой, якая стала сям'ям дружных народаў, выказаных з гранічнай яснасцю? Вось ма, поруч з вершам «Людзмі завесам» і «Полымі быў надрукаваны і верш «Партызанская зямлянка», прысвечаны мам зямлякам-партызанам. У гады вайны на Ушачыне быў партызанскі лагер, які называлі «другой Масквой».

«Гаварылі ў атрадах: «Трава-мурава!» Гаварылі: «Другая Масква!» І кавіночы нават на той мураве, сумавалі па першай Маскае».

Дружба Беларусаў з рускімі прысвечаны і мой верш «З першым снегам» (друкаваўся

нарыцка нашымі людзьмі і нашай сусветнай славай. Гэта са мной — назаўсёды, як назаўсёды са мной ма Радзіма, чаго служак станицы «Свабоды» не дадзена зразумець. Але «аб'ектыўнасць» мюнхенскіх радыёкаментарараў адрознівае іх канцавца, калі справа даходзіць да гаюнай думкі перша, да яго ідэяльнай нагаруці.

Вось яны брочуць мой верш «Людзмі завесам», змешчаны ў савецкім часопісе «Полымі». Зноў-такі, ім хапае «асмеласці», каб скажаць, што верш гэты ідэяна звязаны з 50-мі ўгодкамі БССР», каб прыгадаць маладога Янку Купалу з яго песняй-марай «А хто там ідзе!» Ім нават спадабаліся радкі з майго верша: «Нас неадночы пупіліся забіць». Але звычайна і «Людзмі завесам», родная мае! і «Жывём як людзі ў свеце перамога» сталі для іх як кастка ў горле. Куды падзеўся «дабрачынны» тон рэцэнзентаў! «Даравачка» паэту такое прызнанне яны не могуць.

Выбачыце, панове, але хто прасіць у вас гэзата даравання! Эршыты, хто можа меркаваць аб нашым заваленым шчасці, забываць у цяжкім змаганні з ворагам, у сялах, крыві і пакутах! Можа быць з-пад сваёй мюнхенскай падваротні! Мы — вольныя ганарыцца сваёй вольнай краінай, якая наядна аддзінчала 50-годдзе сваёй новай гісторыі. Мы — сведкі і стваральнікі шчаслівай долі Беларускага народа, нечужына росквіту роднай Беларусі. І пра гэта нягнэна і ярыя ішчучы лепшыя нашы паэты.

Некя на вечары ў клубе Беларускага таварыства дружбы і культурнага сувязі з зорубонікімі краінамі выступілі адзін не вельмі дасведчаны турист з даўняй краіны і выказаў прыблізна так: «Добра, што нам паказалі Беларусь. А то ў нас многія лічаць, што Савецкі Саюз — гэта адна Масква». Тады ж і інапісаў у мяне верш, які я насправада растлумачыць гэзат

ПЕСНЯ ДРУЗЬБИ... Беларускія піянеры і іх ровеснікі з ГРП адпачываюць у піянерскіх лагерах «Будаўнік» пад Мінскам. Фота М. МІНКОВІЧА.

СЛОВА — УДЗЕЛЬНИКАМ КІНАФОРУМУ

ЖЫЯ ТВОРЧЫЯ ПРАБЛЕМЫ ХВАЛЮЮЦЬ ВАС? ШТО ВІ ДУМАЕЦЕ ПРА МАСКОЎСКІ КІНАФЕСТИВАЛ? — НА ГЭТЫЯ ПЫТАННІ АДКАЗВАОЦЬ УДЗЕЛЬНІКІ МІЖНАРОДНАГА КІНАФОРУМУ.

3 ВЕРАЙ У ПЕРАМОГУ ЧАЛВЕНА

Эрвін ГЕШАНАК, кінаакцёр (ГДР)

Каб пабываць на Маскоўскім кінафестывалі, я на некаторы час вымушаны быў расстанца са сваім сябрам Ота Квантлем. Гэта герой новага піянерскага тэлевізійнага фільма, які здымае рэжысёр Нік Касрын на матывах рамана вядомага нямецкага пісьменніка Ганса Фаланды «Кожны памірае пасобку». Ота — просты рабочы, якому даводзіцца твар у твар сутыкнуцца з жахамі нацызму. Паступова ён становіцца свядомым барацьбам супраць фашызму, за лепшую долю свайго народа. Многія падзеі ў фільме трагічныя, але ён будзе прасякнуты верай у перамогу справядлівай справы народа. У справядлівай барацьбе працягваюцца лепшыя якасці людзей, якія распраўляюць плечы, больш упэўнена і спакойна глядзяць у заўтрашні дзень, пярэда кроць па да зямлі...

Най падставі магу сказаць, што стварыў сваю нарышу пры самай актыўнай і бескарыслівай дапамозе энтузіястаў. Фільмам «Рака без моста» я імкнуўся праўдзіва расказаць пра нашых абяздоленых людзей, якія аказаліся пашанцаваць грамадства. Ён меў поспех. Я атрымаў намала пісьмаў ад гэтых людзей, якія дзякавалі нам за фільм, гаварылі, што ён да ім новыя сілы, каб адстаяць свае правы. Усё гэта не можа не радаваць мяне, бо я адчуваю, што мая нарыша ўдзельнічае ў справядлівай барацьбе за лепшую долю чалавеча. Мне прыемна, што фільм стаў здабыткам маскоўскага фестывалю, вядомага сваімі гуманістычнымі трыядцамі, абвешчанымі яго арганізатарамі.

фестывалю. За апошнія гады мне давялося быць дзвюх старшынёй журы на фестывалі ў Іеры і ў Лакарна. Якая непатрабавальнасць у выбары фільмаў, якая спагадлівасць журы! Мне здаецца, што людзі кінафестывалу — гэта не загарадны піянік, дзе ўсе задаволены, а перш за ўсё сур'ёзна, дэлава таварыская размова пра шляхі і лёсы кінамастаства.

На шчасце, маскоўскі кінафестывал — прыемнае выключэнне. Цудоўны яго дэвіз: «За гуманізм і дружбу». Як не падобны ён на той дэвіз, пад якім выходзіць безліч фільмаў у многіх краінах. Фасады кінамастаства абрушваюцца на цябе неонавай натоўпы паўголых дэмаў, паловычэйных моштраў і суперменаў. І ўсё гэта страляе душыш, ража і ўсуды распускае. І усуды кроў. Што за жахлівы, што за дзікі свет! Вось ужо два гады мне проста не хочацца здымацца.

ПРА ЛЮДЗЕЙ ПРОСТЫХ І МУЖНЫХ

Антуан ВРДОЛЯК, кінарэжысёр (Югаславія)

Пачынаючы работу над фільмам «Калі чухаш званы», я многа думаў над тым, як рашыць стаячую традыцыйную для югаслаўскага кінамастаства тэму партызанскай вайны супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў і іх здрадніцка-намагачых шлях — дамагацца паглыбленай псіхалагічнай трактоўкі ўобразу, узаемаадносін герояў, а не захваліцца вонкавым бокам падзей. Пакладзені ў аснову сцэнарыя «Ваенны дзёнік» Івана Шабла даваў для гэтага неабходны матэрыял.

Траба зраўняць, што барацьба праходзіла ў складаных умовах, калі людзей расійскага і французскага рэгіёнаў у суседніх вёсках жылі, калі ў іх праваслаўны і мусульманскіх і дробнаўласніцкіх інтарэсах, якія не ішлі далей украін свайго сяла. Наш расказ пра адзін з такіх партызанскіх атрадаў, байцы якога — аднасьлячаны. І ў такі атрад прыходзіць камісар, прысланы цэнтрам. Далёка не адразу знаходзіць ён агульную мову з байцамі, з іх манданцірам. Але ў гэтым чалавечым багацці ўнутранай сілы, пацучы ўласнай годнасці, любіў да людзей. І камісар дабіваецца свайго — атрад становіцца сапраўднай баявой адзінкай, папыраецца дыпламом яго дзеянняў. Менавіта гэта і з'яўляецца тым фільмам, які даваў нам «Чалавек». Не магу адмаўляцца, гэтага, бо мне дарэгія многія творы рускай і савецкай літаратуры і «Чалавек» Фурманова ў тым ліку.

Мне хацелася расказаць пра людзей, якія аддалі любіць родную зямлю, пра людзей простых і мужных, вельмі непалоных адзінак на аднаго, але якія аб'ядналіся ў імя свайго мэты — барацьбы за свабоду. Мне прыемна, што фільм з цікавацю сустраці на фестывалі, мэты якога мне асабіста блізкія і зразумелыя, высакародныя па духу.

МОЙ ФІЛЬМ — БЕСКАРЫСЛІВАЯ ДАПАМОГА ЭНТУЗІЯСТАМ

Тадас ІМАІ, кінарэжысёр (Японія)

Са сваёй здымачнай групай я пасляўся ў невялікім хваля (здаецца, гэта была стайна), пасярод поля недалёка ад горада Кіота. Мы правалі тут некалькі месяцаў, на працягу якіх працавалі над фільмам «Рака без моста». Гэта давала нам магчымасць не траціць час на гаспадарствы і ў той жа час жыць жыццём, максімальна бліжэй да жыцця нашых герояў.

Мне хацелася расказаць пра людзей, якія аддалі любіць родную зямлю, пра людзей простых і мужных, вельмі непалоных адзінак на аднаго, але якія аб'ядналіся ў імя свайго мэты — барацьбы за свабоду. Мне прыемна, што фільм з цікавацю сустраці на фестывалі, мэты якога мне асабіста блізкія і зразумелыя, высакародныя па духу.

МЫ ПРЯЕХАЛІ ВУЧЫЦЦА

Юнас Н'Д'ЯГЕ, актрыса (Сенегал)

На тыдні савецкіх фільмаў у маёй стайні... Дзякуй я ўбачыла фільм Сяргея Вандарчука «Вайна і мір». Ён стаў для мяне названнем душы, харантурна рускага чалавеча. Сапраўдным адрыццём. А потым я паглядзела «Шостае ліпеня». І некалькі дзён хадзіла ўзрушаная ўбачаным. Фільм і сам па сабе вельмі цікавы, але галоўнае — Ленін. Ён быў такі вялікі і такі чалавечым. Магчыма, пасля гэтага фільма я да канца зразумела, у якіх наймавернейшых цяжкасцях і барацьбе Ленін і ваш народ рабілі рэвалюцыю, стваралі новую дзяржаву.

І вось я ў Маскве. Хаджу па Краснай Плошчы, па Крамлі, крэслы галаву, стаю перад Маўзэлеем. І ўсё яшчэ не магу прывыкнуць да думкі, што я ў Маскве. Але я сапраўды ў гэтым цудоўным горадзе, сярод добрых сяброў-мажычкова.

МАСКВА — ГЭТА ВЫКЛЮЧЭННЕ 3 ФЕСТИВАЛЬНЫХ ПРАВІЛ...

Мішэль СІМОН, кінаакцёр (Францыя)

Кіно назаўсёды ўвабіло ў мяне жыццё. Міркуючы самі, мне семдзесят чатыры гады, сорак пяць з іх адданыя кіно. Я зняўся ў 143 фільмах. Мне часта пытаюцца: вы зняліся ў столькіх фільмах, але ў вас, напэўна, ёсць роля самая любімая, самая памятная. І я заўсёды расчароўваю суб'ектыўна адмоўным адказам. Гэта так. У мяне няма любімых роляў. Бо роля, гэта ўсё тая ж і тая ж. Але ў мяне засталася самая светлая ўспаміна пра людзей, з якімі мне давялося працаваць. І за гэта я больш за ўсё ўдзячны кіно.

Мне семдзесят чатыры гады, але я ўпершыню ў Маскве, хая ўбачыць савецкую сталіцу, назімаюцца за людзьмі было майя радаснай марай. І я прыхаў на кінафестывалі. Увогуле я не вялікі аматар

Зусім нядаўна беларускія глядачы пазнаміліся з Маскоўскім маладым балетам пад кіраўніцтвам Ігара Майсеева, а два дні назад адбылося знаёмства ў жанры мальных форм мастацтва апрабаваліся новыя мастацкія прыёмы і вышэйшыя сродкі, узніклі і асвоіліся творчыя знаходкі. І магчыма, якраз пошук а'звіўся галоўнай і асноўнай мэтай пры стварэнні першых камерных балетных твораў у Маскве і Ленінградзе — балетны Мецы і Медыне нашай краіны.

Пачатак канцэртнай часткі праграмы ланіградскага балета зрабіў ужо вядомы беларускі глядач на выступленні іншых калектываў «Класік-канцэрт», г. зн. звычайныя злёжку тэатральнага трыювачныя заняткі артыстаў балета. Нават у гэтым самай вядомай канцэрта прагучала лёгкая іронія з прычыны моднасці гэтага прыёму. Напэўна, Ленінградскі камерны балет мог бы сапраўды не аддаваць да цяпер модзе, традыцыі. Якраз нетрадыцыйнасці, смеласці, магчыма нават дэзержэсці каюцца, гле-

[Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.]

чыма — беднае Любіна дзіця. Не вытрымліваю, кажу.

— Я заходзіла да Любы. Пазычыць блузку. Бачыла яе дачушку. Дзіця хутка памрэ. Раны на цэлае ажно зялёныя.

— І смела гляджу на Мар'яну. Яна сісьнае, лусны ў пагардлівай грэмсе. На яе вяспаватым твары — з'едлівая ўсмешка.

— Што яна кажа, Мар'яна? — раптам загарэна Гільда. — Што ты хочаш нам зрабіць? Падняць гвалт?

— На крыні прыбегла і Катрына. Усе тры сестры крычаць разам, дэкараюць адна адну, прыпамінаюць нейкія даўнейшыя мае і Любіны правінасы. У спрэчку ўмеваецца шэф і гаспадыня. Усе яны ідуць наверх — быццам праверыць, ці праўду я сказала.

— Удзіхаю з палёгвай Усё ж гэта лепш, чым апена адной Мар'яны. Можна дзіцяці ўсё ж будзе крмы лепш? Люба глядзіць на мяне з удзячнасцю.

Кампанія вяртаецца моўчкі. Усе ідуць у залу, застаецца адна Гільда. Яна налівае ў бутэлекку бульёну, дабуляе малака, торкае ў рымцы кавалачкі масла. Мне ажно плакаць хочацца ад раласці: хоць невялічкая, але перамога! «Пачакайце, гэта яшчэ не ўсё», — кажу сама сабе.

Хоць і кепска нам жылося, але духам я ніколі не падала. Жывая была, нягледзячы на ўсё. І ўсё ж перад вельміважнымі святамі, праз некалькі дзён пасля таго, як я пачыла Любіну дзіцячынку, раніш мне вельмі забалела галава. У вачу забегалі чорныя мурашкі. Да таго ж балюць палец. Пад пазногаць трапіла стрэма. Спачатку я не звярнула на гэта асаблівай увагі, але палец праз ноч алух, стаў чырвоны. Каб лягчы было пераносіць боль, я памянлася на кухні з Любай — я стала мыць талеркі, а яна — выціраць: гарачая-вада грыху суцішвала боль. З раніцы да вечара перастала я ля кухоннай ракавіны. Адпыхнула толькі на хвіліну, каб глытнуць бульбянага супу. Дзень, як на злосьце, выдалася вельмі цяжкі. Рэстаран быў перапоўнены нават днём, а ўвечары зала гула ад ляманту адлускіноў. Да нас на кухню зазірнуў знаёмы шэф. Ведаў ён і нас з Любай.

Карыстаючыся тым, што шэф на кухні не было, я запыталася: — Што чуваць на фронце? Салдат, відаць, падіду ўжо, бо гукае ўрачыста: — На фронце? Адступаем!

Потым, быццам схмягнуўшыся, дадае:

Так, адступаем. Але — гэта наша тактыка. Без адступлення мы не моам вытрымаць нашу новую дэлавабонную аброю. Пшча некалькі тыдзні і ў нас будзе новая цудоўная аброя. Не трэба будзе пасылаць нашых адваж- ных салдат у бой. Наша аброя ачысціць перад намі раён баявых дзеянняў на многа кіламетраў.

— Што ад гэтага бахвалства, ці то ад болі мне стала млосна. Я абперлася на ракавіну, заліплічыла вочы. «А калі ён кажа праўду? Няўжо мы ніколі адсюль не вырвемся, Няўжо

— Доктар, у нас ёсць руская, Любай заваць, а яно яшчэ не ходзіць. У дзіцяці протелкі, увесь час ляжыць у мокрых пеленках, усё цела ў ранах...

— Доктар памачаў, а потым ціха сказаў: — Што ж я магу зрабіць? Нічога! На жалі, нічога. Я не магу нікуды пайсці. Я павінен быць тут, каб ратаваць людзей.

— Доктар, — я загаварыла смялей, — раны ў дзіцяці ўжо зусім зялёныя. Тры разы на дзень посная вадзіла. Халодныя, мокрыя пеленкі. Маці не можа прыйсці, каб накарміць дачуш- ку і памаяць пеленкі. Няхай наш доктар што- небудзь прыдумае.

— Ён паглядзеў на мяне празлівым позіркам: — Добра, падумаю. Можа, усё будзе і добра.

— Ты думаеш, мне далі палаяцца? Ого! Ужо на другі дзень пасалі ў падавал — перабраць моркву. Мне яшчэ трасло, рука нарываўла. І пад пахаю вырас гэта з курныя яйка. Моначы- лася я ў тым падавале, а мяне нават абедаль палаяцца заблылі. Толькі падвечар з'явілася Гертрудэ і прастуджаным голасам сказала:

— Ідзі на кухню. Столькі клопатаў, што на цябе зусім заблылі.

— Іхнія клопаты мяне, вядома, мала краналі. Але заходжу гэта я ў кухню і бачу, што Люба каля ракавіны ледзь на нагах трымаецца, твар алух ад пачу.

— Што здарылася? — пералапохалася я. — З малой што-небудзь?

— І ты б плакала, калі б у цябе забралі дзіця! — зараўла Мар'яна.

Аназалася, што ў той час, калі я сядзела ў падавале, каля рэстарана спынілася машына. З яе выйшлі чатыры дамы з НСВ — гэта нешта нахкалтал Лігі жанчын. Яны загалалі завес- ці іх у пакой, да хворага дзіцяці, і забралі яго. Забралі Любіну дзіцячынку.

А ў нядзелю Люба вярнулася ад сваёй доні на сёмым небе ад радасці. Кінулася да мяне і, плачучы, расказвала:

— Каб ты бачыла, якая ў яе шапка! А якія кофтачкі! І на прагулі яе вочы што- дзённа. Як я табе аддзю за ўсё? Каб жа ты не сказала аднаму чалавеку...

— Цішоў, Люба, — папрасіла я. — Пачуе хто, тады ні табе, ні мне тут жыцця не будзе.

— Але Люба ўсё гаварыла і гаварыла. І вочы яе ўпершыню глядзелі на свет веселы.

Рэканлад з польскай мовы М. ПІСАРЭУСНАЙ.

ЛЮБА

І мая дзіцячынка неўзабаве стане побач са мною за гэтую ракавіну?

— Гільда глядзіць, — шэпча Люба. — Што з табой?

— Не магу... — дрыжачай рукою шукаю брудны, смуродны ручнік, каб выцерці з іла пот.

— Што з ёю? — занепакоўся салдат. — Табе што баліць?

— Аказваецца, усюды ёсць людзі... — Міль- гае думка, а сама шпачу: — Млосна мне... Палец баліць...

— Пакажы!

Салдат узяў мяне за руку, занасаў рукаў. Відаць, ён быў санітарам ці фельчарам, бо я чачула:

— Заражэнне. Ты гэта знарок?

— Стрэмка, — кажу. І ўжо бачу, як паміраю ў балыні, як мяне кідаюць у агульную яму. Бачу, як заходзіцца ад пачу май дачушка, як яе вядуць у дзіцячы прытулак. Назаўсёды. Аж пакуць не вырасце, аж пакуць не зможа працаваць-гараваць так, як і я.

— Што тут такое? — сурова пытаецца шэф. — Чаму ты не мыхеш пасуду?

— У яе заражэнне крыві. Яна павіна пайсці да доктара, — кажа салдат. — Люба, памачы ёй апрачуча.

— Ужо не памятаю, што рабіў са мною ўрач. Памятаю толькі, што на адыход даў ён мне нейкія парашкі і сказаў:

— Дам вам звабленне на пляц дзён. Не ведаю, чаму я адчула, што з ім можна гаварыць, што яму можна даверыцца, але я сказала:

НАРОДЖАНЫ ДЛЯ ПОШУКУ

Ужо сама творчая арганізацыя і структура вельмі аперна-балетнага тэатра ў большасці выпадку абавязваюць характэрафічную трупу да стварэння манументальных сцэнакляў, якія патрабуюць доўгіх тэрмінаў падрыхтоўкі, вялікіх выдаткаў, занятасці ўсёй трупы. Таму увага тэатра праходзіць часта міма пастановак больш сціплага, камернага плана, якія маюць тым не менш значную мастацкую каштоўнасць і прадстаўляюць адну з яркіх галін мас- дэяў харэаграфіі. Гэты прэгал можа запоўніць калектыв, што спецыялізуецца на такіх пастановках. Грувасткі, шматлікі састаў тэатра не можа абслуговаць глядач-скі невялікі гароду і раўнаўсцяж, мабільна перасоўваюцца, змяшчаюцца на маленькіх канцэртных пляцоўках.

чыць на любым вечары балета. Найменш удалым здаецца мне «Жарт» балетмайстра І. Уксунікава на музыку «Гарэзлівыя частушкі» Р. Шчырдры. Харэаграф аказаўся тут значна менш дасціпным, чым кампазітар, і не знойшоў цікавага рашыня для танцавальнага «плаказу» аркестра і яго інструментаў. Прыемнай аказалася толькі партыя дырыжора ў выкананні віртуознай і абаяльнай Тацыіна Кавасвай.

На жалі, беларускім глядачам не давялося пазнаміцца з іншымі работамі ланіградцаў, сярод якіх ёсць такія цікавыя, як «Пікавая дама», на музыку С. Пракоф'ева, аднаактовы балет на музыку Д. Шостакавіча.

«Арлекінада» Дрыго і многія іншыя. (Здэзарос- ное, што нягледзячы на кароткі тэрмін існавання, не розныя вялікія і маленькія цяжкасці ў рабоце, на неабходнасці пастаянна спалучаць ачубу маладых артыстаў — учарашніх «выпускінаў» харэаграфічных вышнішчай — з напружаным гастрольным спосабам жыцця, калектыву назва- сці такі вялікі і разна- стайны рэпертуар). Хаце- лася б больш поўна і дакладна ўзяць мастац- кае аблічча калектыву, творчай свабесабавісцю якога з'яўляецца спалу- чэнне жывога інтарэсу і да мінулай гісторыі, і да сённяшняга дня. Сапраў- ды, канцэрты Ленінград- скага камернага балета знаёмяць нас з тым, што ў балетным мастацтве было, што ёсць, і нават крыху з тым, што будзе. Вядома, хацелася б, каб апошняга было б па- больш у праграме, каб смялейшымі былі спробы зярнуць у будучэе. Бо менавіта ў такіх калектывах-лабараторыях нара-джаюцца зэрні таго, што пазней, магчыма, назва- вуць, адкрыццём. Але, канечне, сказанае — гэта больш паказанне, г. зн. патрабаванні. Бо для калектыву нараджэння года трыццаці дзевяціццаць дзясці васьмага, натуральна, усё яшчэ напера- дзе.

Юлія ЧУРКО.

На здымках: сцэна з аднаактовага балета «Класік- канцэрт», сцэна з мініяцюры «Ля І м».

Фота: Ул. КРУКА.

ГЛЮБІНЫ РЭДАКТАР Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная адрас: 3. І. АЗУР, В. М. АПАДАТ, А. Ц. БАЖКО [намісн. м. ДОБРАЛАВА РЭДАКТАР], Б. І. БУРЯН, А. І. БУТАКО, Р. С. БУРОЗ КІН, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛАВА, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. М. МАКАЛ'Я, У. Л. МЕХАУ [адмысн. сакратар], Р. К. СА- БАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Х. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўтарскі і п'ятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОН:

г. Мінск, вул. Захарова, 19. Тэлефоны: прыёмная рэ- дакцыі — 3-24-61, намяснкі галоўнага рэдактара — 3-25-25, аднаакога сакратара — 3-44-04, аддзела літаратуры — 3-21-53, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 3-24-62, аддзела вышэйшага мастацтва, артыстаў, вытворчых арганізацый — 3-24-62, аддзела публіцыстыкі — 3-24-62, аддзела культуры — 3-22-04, аддзела інфармацыі — 3-44-04, выдавецтва — 6-25-19, бухгалтэрыі — 6-25-87.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і праўлення Саюза пісателёў БССР. Мінск.

Індэкс 63856. Друкарня выдавецтва «Звязда», АТ 17138

Аўтарка, 22 ліпеня 1969 года